Z načrtnim strokovnim delom najbolje ohranjamo naravo

Mag. Živan Veselič, Dragan Matijašić

Ljubljana, 24. november 2010

Sonaravno gozdarstvo – temelj ohranjanja narave v vsej krajini

Gozd je daleč najpomembnejša vsaj pretežno ohranjena prvina slovenske krajine.

Gozd močno prevladuje v slovenski krajini.

S sonaravnim gozdarstvom zato odločilno prispevamo k ohranitvi narave v našem prostoru.

Ker se pri večnamenskem sonaravnem gospodarjenju z gozdom prilagajamo rastiščnim razmeram in upoštevamo vse funkcije gozda, je usmerjanje dela z gozdom strokovno zahtevno in mora biti nujno skrbno načrtovano.

Sonaravno gozdarstvo – gospodarjenje z gozdom po vzoru narave

Sonaravno gozdarstvo je praksa gospodarjenja z gozdovi, pri kateri se cilji trajnostnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi dosegajo z ohranjanjem naravnih gozdov in gozdnogojitvenim pristopom, pri katerem se oponašajo naravni procesi, tudi naravne motnje. (Golob, 2008)

Sonaravno gozdarstvo pomeni izpopolnjeno trajnostno gozdarstvo in uresničevanje ekosistemskega načela pri delu z gozdom na najboljši način – na način, kot to dela narava.

Sonaravno gozdarstvo v Sloveniji

Sonaravno gozdarstvo je kot celovit način dela z gozdom v Sloveniji uveljavil prof. dr. Dušan Mlinšek, eden od pionirjev sonaravnega gozdarstva v svetu.

V Sloveniji sonaravno gospodarimo z gozdom že več kot 50 let.

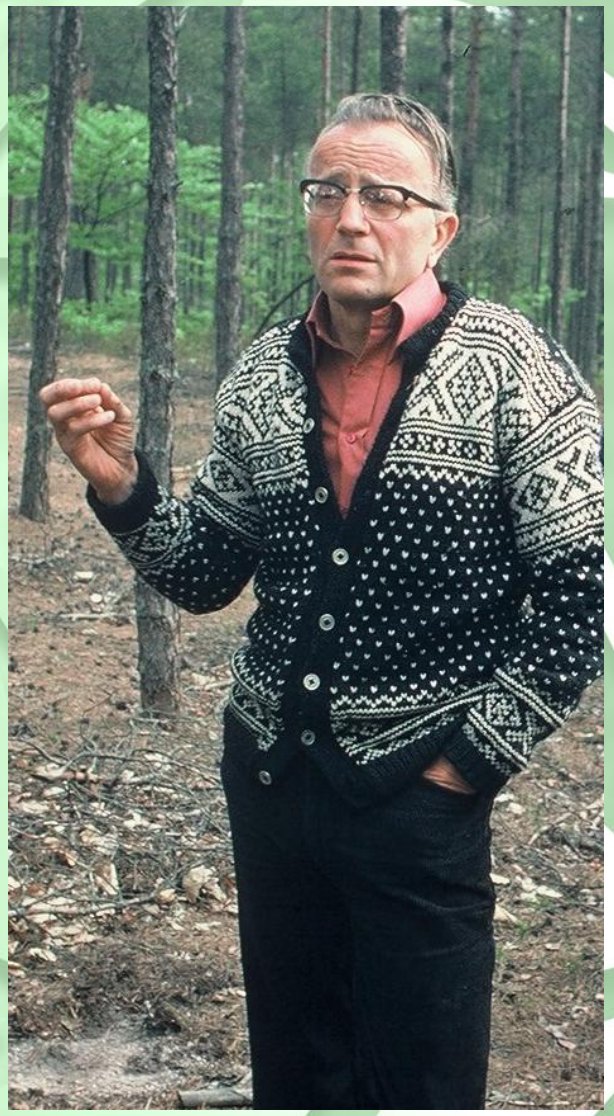

foto: mag. Ljubo Cenčič

Značilnosti sonaravnega gozdarstva

- ohranja ekološko ravnotežje v krajini,
- je trajnostno z vidika vseh vlog gozda,
- gozdni ekosistem obravnava celostno,
- posnema naravne procese in strukture,
- prilagaja se rastiščnim značilnostim,
- temelji na kognitivnem pristopu – nenehnem monitoringu in učenju,
- temelji k dolgoročni ekonomski učinkovitosti,
- potrebuje načrtovanje ukrepov na širši in detajlni ravni.

Sonaravno gozdarstvo ohranja ekološko ravnotežje v naravi

Gozd je s funkcionalnega in vizualnega vidika izjemno pomembna prvina krajine, zato ga v krajini ohranjamo v največji možni meri.

Pomembne so tudi skupine gozdnega drevja in posamična gozdna drevesa v krajini.

Srečujemo se z velikimi pritiski na gozdni prostor

foto: mag. Hrvoje Oršanič

Sonaravno gozdarstvo je trajnostno z vidika vseh vlog gozda

Sonaravno gozdarstvo vključuje razširjeno načelo trajnosti – zagotavljanje trajnosti vseh funkcij gozda – ekoloških, proizvodnih in socialnih.

Nekatere funkcije se med seboj izključujejo, zato je potrebno rabo gozdnega prostora skrbno načrtovati in v načrtovanje vključiti lastnike gozdov in javnost (participacija!).

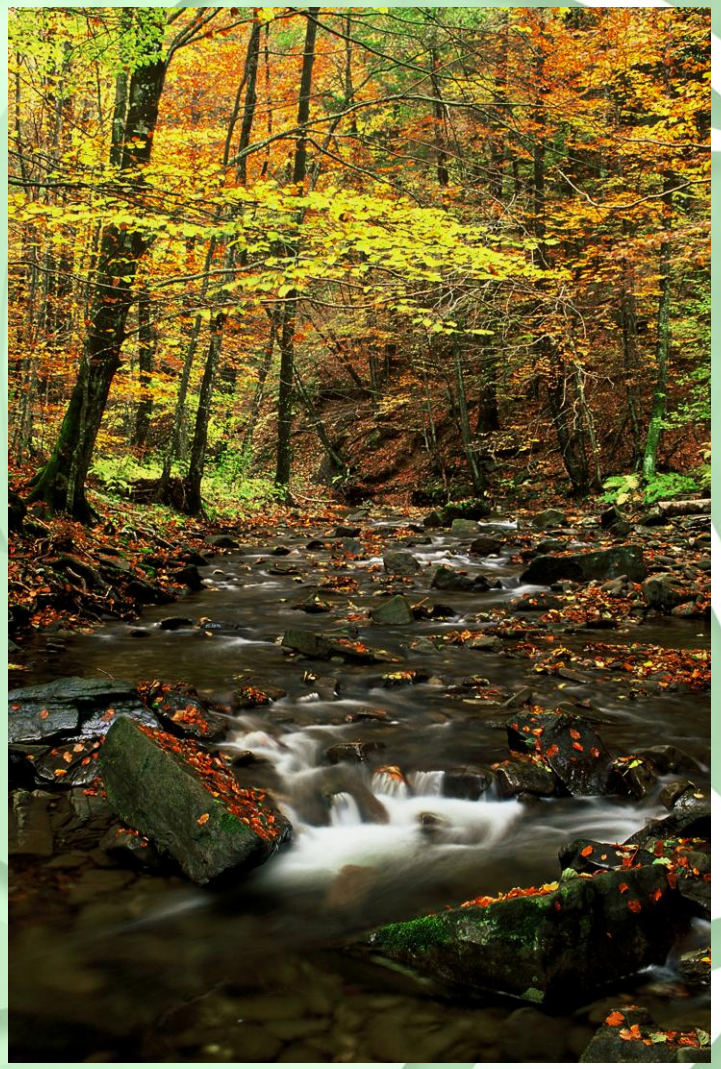

foto: Andraž Žnidaršič

Sonaravno gozdarstvo obravnava gozdni ekosistem celostno

Z vrstno in strukturno zelo pestrim gozdnim ekosistemom, ki ga odlikujejo zapleteni odnosi med živim in neživim svetom ter znotraj vsakega od teh svetov, gospodarimo tako, da ohranjamo vse njegove prvine ter s tem tudi dinamično ravnotežje gozdnega ekosistema.

foto: Robert Vidervol

Sonaravno gozdarstvo posnema naravne procese in strukture

Pri usmerjanju razvoja gozdnih ekosistemov v čimvečji meri sledimo procesom in strukturam naravnih gozdnih ekosistemov. Zlasti je pomembno gozdne sestoje obnavljati naravno in oblikovati zmes drevesnih vrst in zgradbo sestojev čim bližje naravnima.

foto: mag. Špela Habič

Sonaravno gozdarstvo se prilagaja rastiščnim značilnostim

Pri usmerjanju razvoja gozdov se iz ekoloških in ekonomskih razlogov prilagajamo individualnim značilnostim gozdnih rastišč.

Slovenija je rastiščno zelo pestra. Prilagajanje naravi zahteva v teh razmerah prožnost (sproščenost) pri izbiri gozdnogojitvenih sistemov.

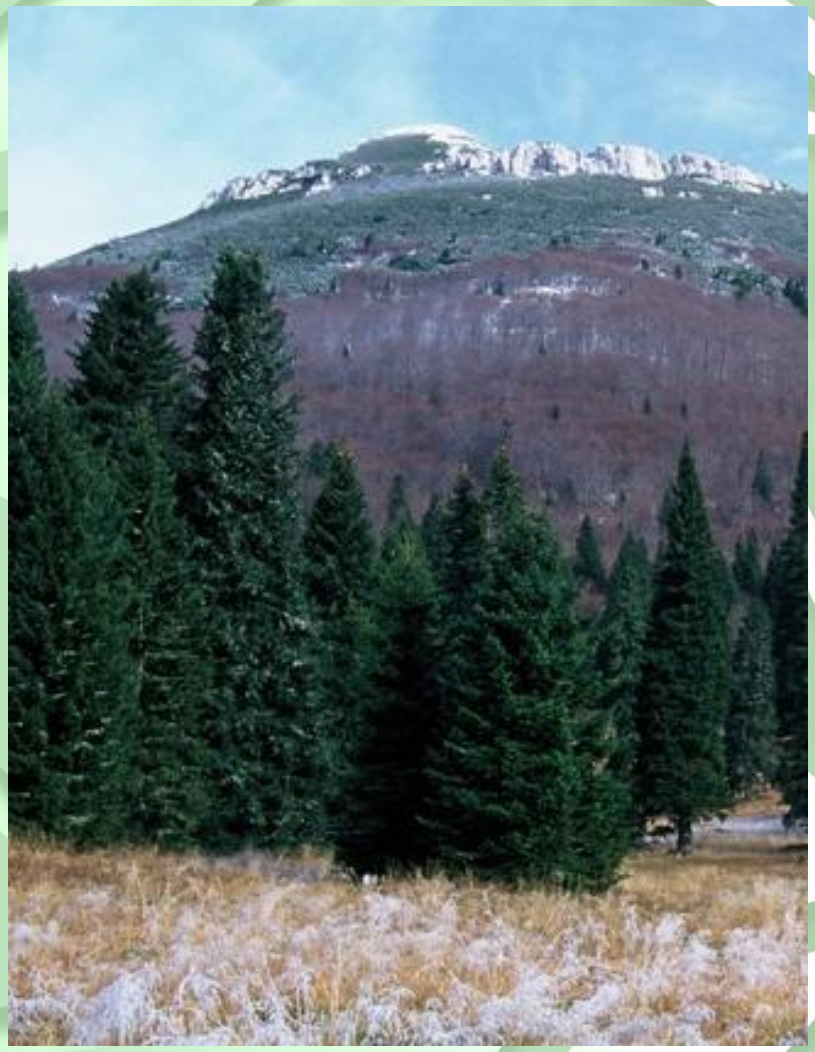

foto: mag. Špela Habič

Sonaravno gozdarstvo temelji na kognitivnem pristopu – nenehnem monitoringu in učenju

Gozd je kompleksen naravni sistem, katerega značilnosti ne poznamo v vseh podrobnostih, zato moramo njegov razvoj usmerjati skladno s teorijo o upravljanju kompleksnih sistemov – z določitvijo okvirne dolgoročne vizije gozda in skrbnim spremljanjem njegovega odziva na naše ukrepe.

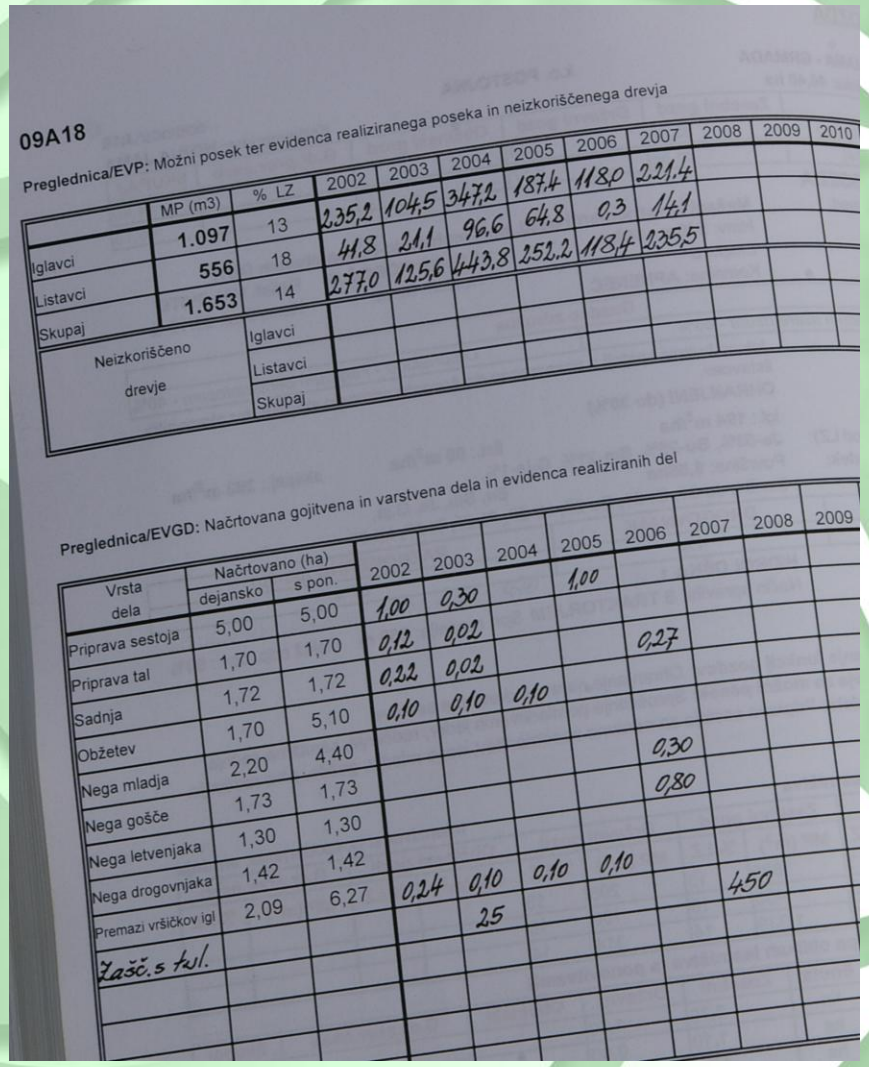

foto: mag. Špela Habič

Sonaravno gozdarstvo stremi k dolgoročni ekonomski učinkovitosti

Sonaravno gozdarstvo v največji možni meri izkorišča naravne procese gozdnega ekosistema in jih usmerja k proizvodnim in drugim ciljem le z najnujnejšim vložkom energije.

K njegovi dolgoročni ekonomski učinkovitosti še posebej prispeva ohranjeno okolje. Naravi ne damo priložnosti, da nam izstavi račune za motnje v naravi.

foto: mag. Špela Habič

Sonaravno gozdarstvo potrebuje načrtovanje ukrepov na širši in detajlni ravni

Rastiščnim in sestojnim razmeram ter funkcijam gozdov prilagojeno delo z gozdom – prilagojeno izbiranje gozdnogojitvenih sistemov in ukrepov – zahteva skrbno gozdarsko načrtovanje.

Načrtovanje temelji na podrobni proučitvi rastišč, sestojev in funkcij gozdov ter skrbnem spremljanju učinkov gozdno-gojitvenih ukrepov.

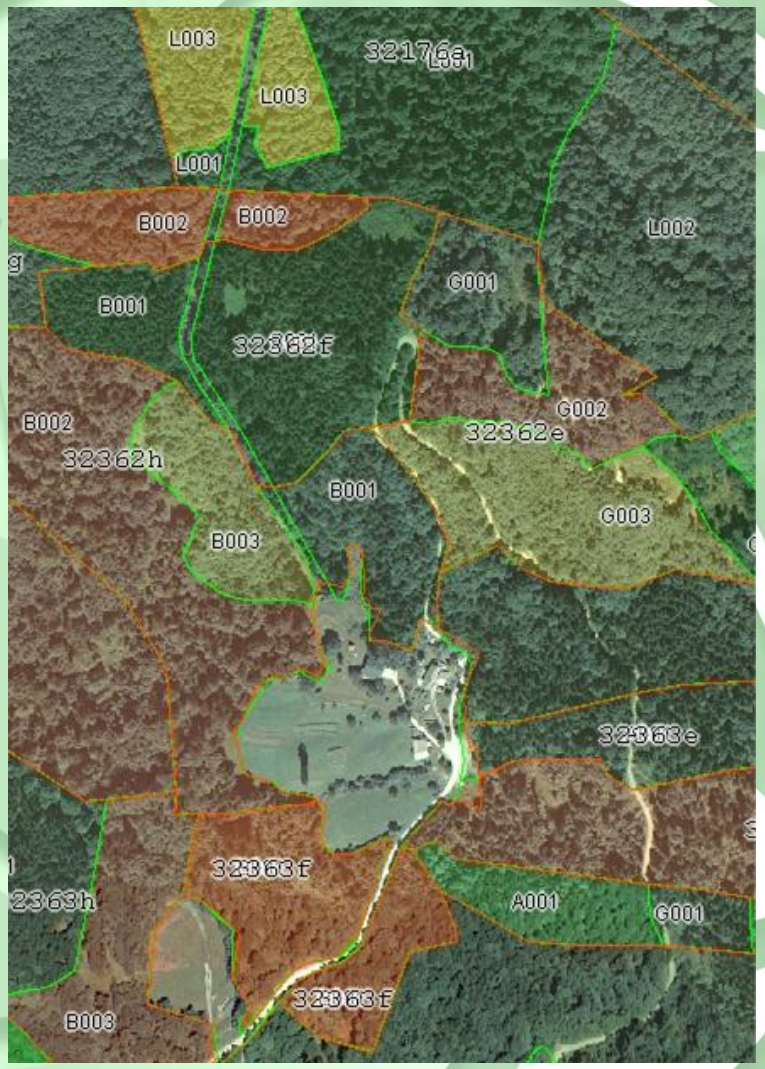

Gozdarstvo in NATURA 2000 v Sloveniji

- Za ohranjanje narave v EU in Sloveniji pomembna mreža NATURA 2000
- Mreža zajema 35,5% ozemlja Slovenije in skoraj ½ vseh gozdov
- V Sloveniji se ukrepi za doseganje varstvenih ciljev načrtujejo sektorsko
- Ukrepi v gozdovih se načrtujejo v načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo

Operativni program za NATURO 2000

- 11. oktobra 2007 je bil s strani Vlade RS potrjen Operativni program – program upravljanja območij NATURA 2000
- Obdobje veljavnosti 2007 do 2013
- Vlada RS je naložila MKGP, da pri pripravi GGN zagotovi vključitev ciljev in ukrepov preko upravljavskih smernic ZRSVN
- GGN, ki vključuje in upošteva varstvene usmeritve, postane načrt, ki je neposredno potreben za varstvo območij NATURA 2000

Sprememba Pravilnika o GGN

- 1. februarja 2008 je bila v Uradnem listu objavljena sprememba Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih
- 5. člen "*V primeru, da GGE zajema posebna varstvena območja - območja NATURA 2000, se (…v načrt..) vključijo cilji in ukrepi, potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov po predpisih in programih, ki urejajo ohranjanje narave in se po potrebi podrobneje določijo*"

Postopek

- Priprava osnutka upravljavskih naravovarstvenih smernic (UNS) s strani ZRSVN
- Pregled osnutka UNS s strani ZGS
- **Uskladitveni sestanek/delavnica**
- Izdelava (dokončnih) UNS in njihovo posredovanje na ZGS
- Vgraditev UNS v gozdnogospodarske načrte GGE
- V letih 2008 in 2009 smo pripravili 17 tovrstnih načrtov, v letu 2010 pripravljamo še 13

Uskladitveni sestanek /delavnica ZGS - ZRSVN

- Pregled predlaganih varstvenih con
- Pregled podrobnih varstvenih ciljev in ukrepov za njihovo zagotavljanje (Poglavje 4.2 OP – PUO Natura 2000)
- Priprava pripomb z utemeljitvami
- Obvezno aktivno sodelovanje lokalnih (revirnih) gozdarjev
- Uporaba podatkov o conacijah (ptiči, hrošči, netopirji….)

Pripomoček

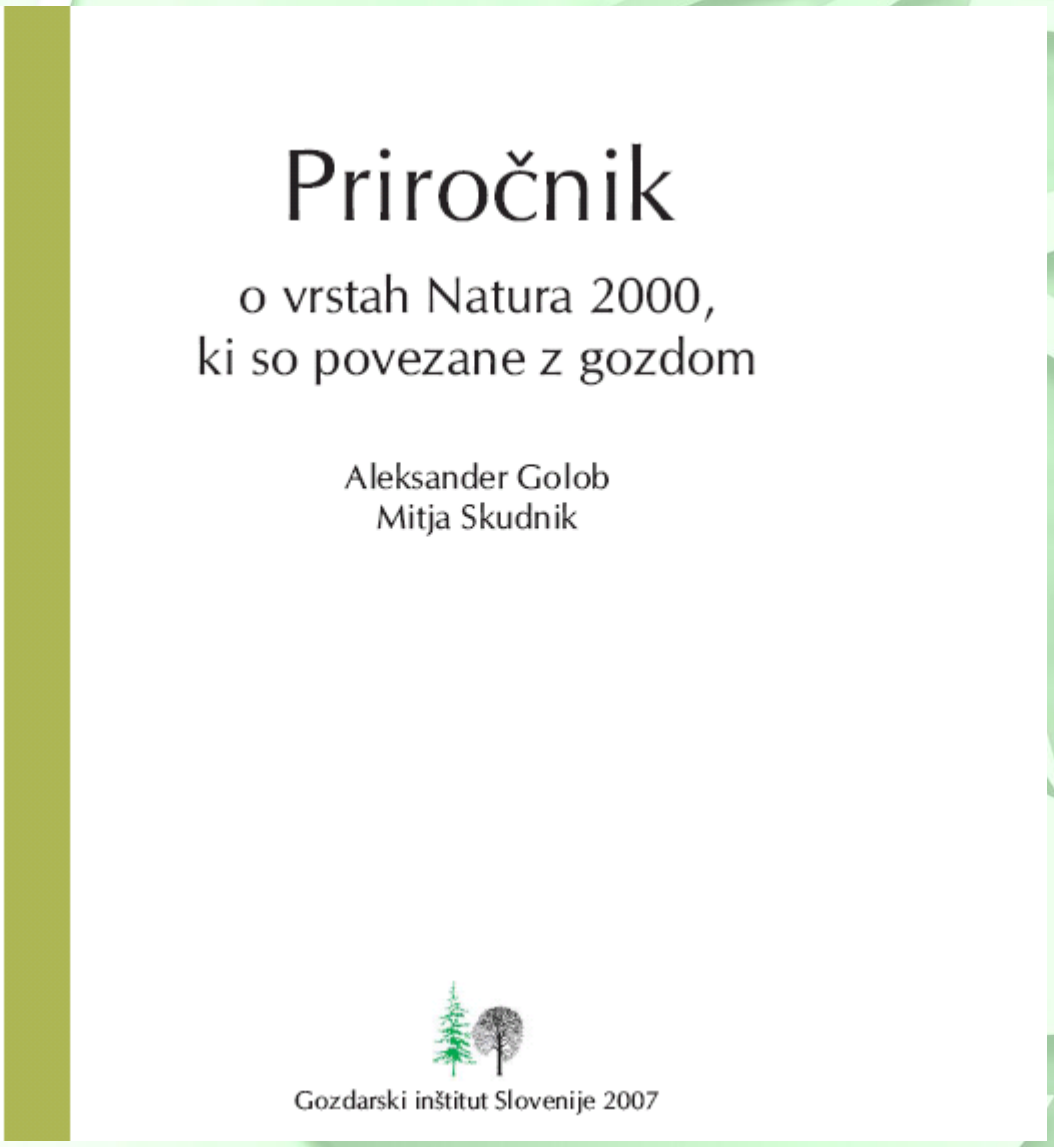
Priročnik
o vrstah Natura 2000,
ki so povezane z gozdom
Aleksander Golob
Mitja Skudnik
Gozdarski inštitut Slovenije 2007

Nove vsebine GGN GGE (I)

- Cela ali del gozdnogospodarske enote leži tudi v območju Nature 2000. Napišemo **površino in delež**. Opišemo, kje se posamezni habitatni tip nahaja.
- Navedemo **seznam območij Natura 2000** znotraj obravnavane GGE (identifikacijska številka, ime, vrsta za katero je posebno varstveno območje opredeljeno.

Nove vsebine GGN GGE (II)

- Varstvene usmeritve za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst živali in njihovih habitatov so smiselno vključene v poglavji **Splošne varstvene usmeritve** in **Usmeritve za krepitev in uskladitev funkcij gozdov**.
- Ukrepi, ki so navedeni v poglavju **Potrebna gojitvena in varstvena dela** in **Ukrepi za izboljšanje življenjskih razmer prostoživečih živali** upoštevajo varstvene usmeritve za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst živali in njihovih habitatov.

Nove vsebine GGN GGE (III)

- Varstvene usmeritve za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih gozdnih habitatnih tipov so smiselno vključene v poglavji **Splošne varstvene usmeritve** in **Gospodarski razredi.**
- Ukrepi, ki so navedeni v poglavju **Gospodarski razredi** upoštevajo varstvene usmeritve za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih gozdnih habitatnih tipov.

Opis gozda (tabela E4)

OBRAZEC E4

OPIS GOZDA

STANJE, USMERITVE IN UKREPI za odsek

GE **SOLČAVA** k.o. **LOGARSKA DOLINA** odd/ods: **101B**

Površina odseka: **5,44 ha** Krajevno ime:

Lastništvo	Zasebni gozd	Državni gozd	Občinski gozd	G.dr.prav.oseb	SKUPAJ
Površina gozda (ha)	5,44				5,44
Po parcelah (ha)	5,44				5,44

I. STANJE GOZDA

Gospodarski razred: **SEKUNDARNI SMREKOVI GOZDOVI NA SILIKATIH**

Rastišče: Nmv: **1100m - 1240m** Položaj: **POBOČJE** Relief: **GLADKO**
Eksp.: **V** Naklon: **17 st.** Kam./Skal. **5/0 %**
Kamnina: **GLINASTI SKRILAVCI,BOGATEJŠI**

Gozdne združbe

DESCHAMPSIO FLEXUOSAE-PICEETUM	100%

Sestoji: gost, zasmrečen mlajši debeljak

Ohranjenost: MOČNO SPREMENJENI (71 do 90%)

Lesna zaloga: igl.: **476 m3/ha** list.: **42 m3/ha** skupaj.: **518 m3/ha**

Drevesne vrste (% od LZ): Smreka-90%, Breza-7%, Gorski javor-1%, Rdeči bor-1%, Macesen-1%,

Mladovje in podmladek: Površina: **ha**

Tarife: Sm-51, Je-51, Oi-51, Bu-48, Hr-50, Pl-46, Tl-44, Ml-43

Razvojne faze oz. zgradba

Debeljak
100%

Funkcije v odseku: **BIOTOPSKA FUNKCIJA** 2, **VAROVANJE KULTURNE DEDIŠČINE IN DRUGIH VREDNOT O.** 2,

Spravilne razmere: Način spravila: **S TRAKTORJEM** Spr. razdalja: **150 m** Delež odp. pov.: **100%**

II. USMERITVE

Usmeritev za zagotavljanje funkcij gozdov: območje NATURA2000 cona A1

Usmeritev za izbiro drevja za možni posek: intenzivno redčenje

Usmeritev za gojitvena dela:

III. UKREPI Intenzivnost gospodarjenja: **srednja**

Možni posek po oblikah lastništva

	Skupaj		Zasebni gozd		Državni gozd		Občinski gozd		G.dr.prav.oseb	
	MP (m3)	% LZ	MP (m3)	% LZ	MP (m3)	% LZ	MP (m3)	% LZ	MP (m3)	% LZ
Iglavci	311	12	311	12						
Listavci	18	8	18	8						
Skupaj	329	12	329	12						

Načrti s prvim letom veljavnosti 2009

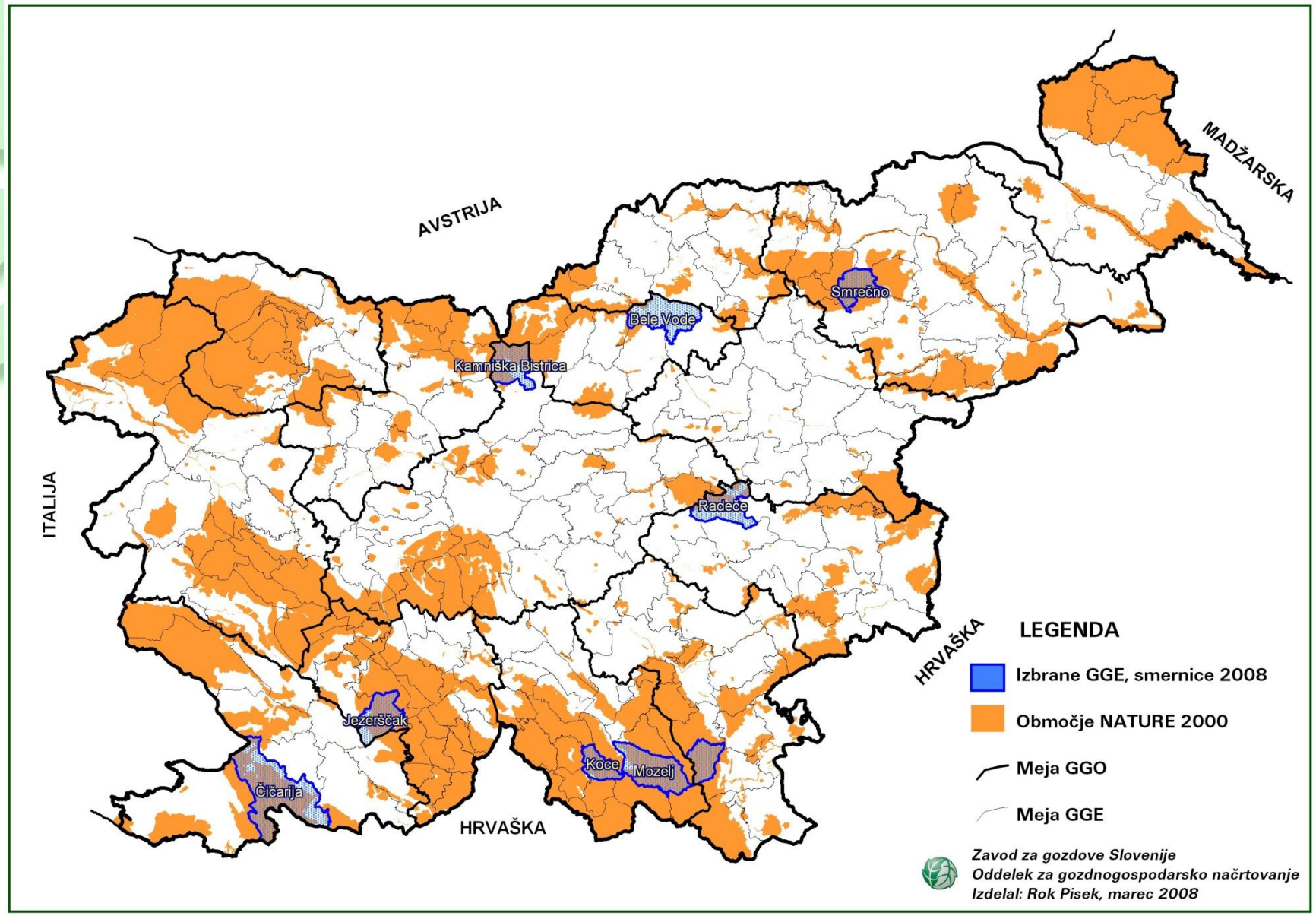

Načrti s prvim letom veljavnosti 2010 in 2011

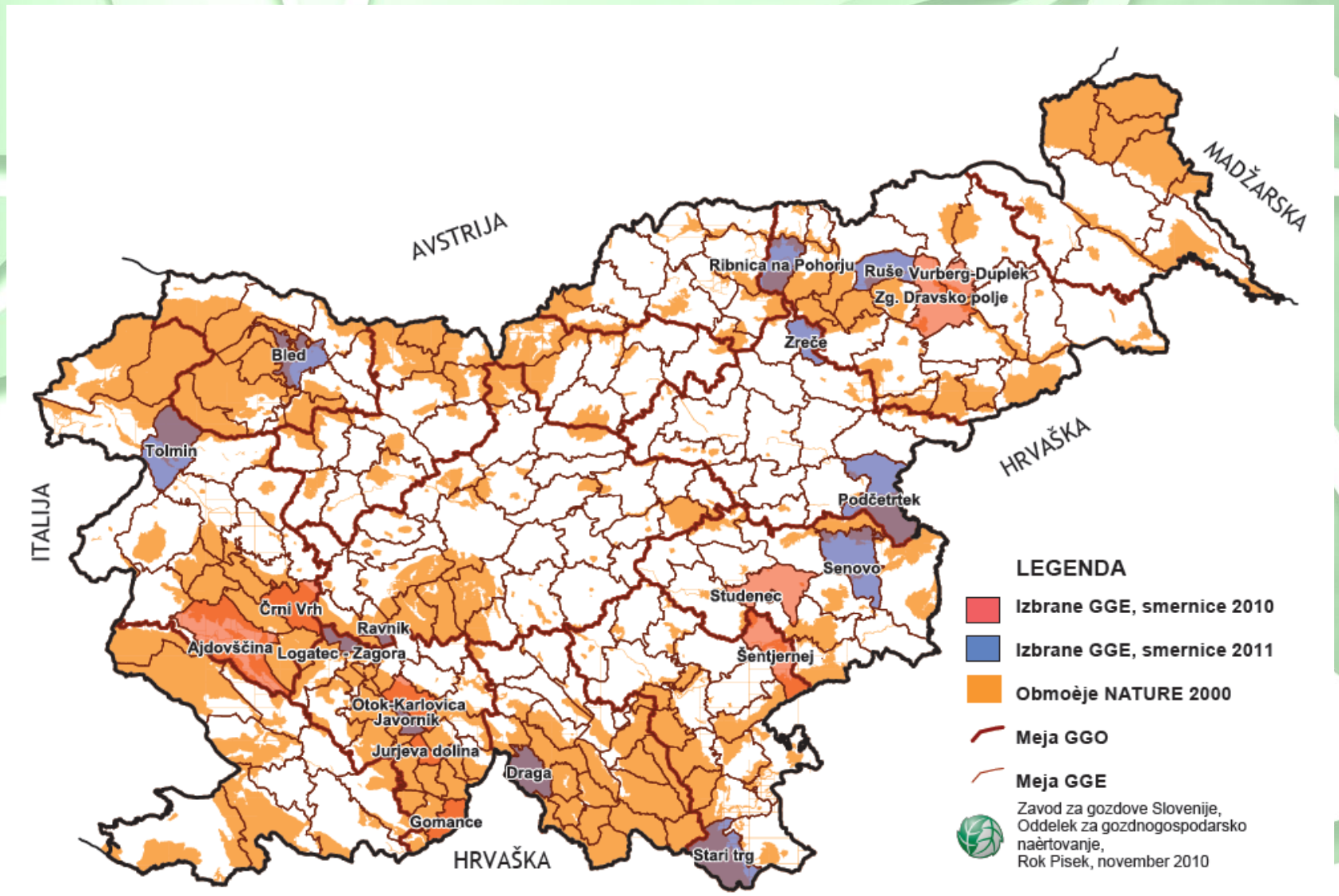

Ocena izvedenih delavnic

(+)

- obojestranska izmenjava informacij (tudi odpravljanje napak napačnih zarisov)
- možnost vplivanja na usmeritve ter podajanja predlogov
- timsko delo prispeva h kvaliteti smernic
- nepotrebne omejitve se umikajo

(-)

- občasne težave v komuniciranju (delavnice trajajo sorazmerno kratko)
- delavnice praviloma niso povezane s terenskimi ogledi
- ponekod neprimeren čas za (tudi) terenski ogled

Odnos revirnih gozdarjev do načina vgrajevanja smernic v GGN GGE

- Pozorni so do zagotavljanja ugodnega stanja (večina)
- Potrebno je več izobraževanja (tudi popularizacija Priročnika)
- Pomoč potrebujejo predvsem takrat, ko je na istem območju več zavarovanih vrst, smernice so pa nasprotujoče
- Poznavanje kvalifikacijskih vrst je (še) relativno šibko
- Opozorilo: birokratski postopki za izvajanje določenih ukrepov (krčitve, gradnje prometnic) so neživljenjski
- Zavedajmo se: spremembe “ v glavah” se dogajajo počasi in postopoma!

Predlogi izboljšav

- Izdelati usklajen nabor usmeritev (standardizacija)
- Potrebno je izobraževanje na področju poznavanja vrst
- Boljši pretok informacij o stanju vrst
- Zagotovitev sredstev za izvajanje ukrepov
- Zagotoviti prenos usmeritev iz GGN na teren
- Zagotoviti način vzpostavitve in vzdrževanja ekocelic v zasebnih gozdovih
- Intenziviranje izmenjav izkušenj s tujino

Dodatna razmišljanja

- Pogrešamo več konkretnih lokacij za varovane vrste
- Velik del smernic je identičen določbam Pravilnika o varstvu gozdov
- V zasebnih gozdovih je težko zagotoviti ustrezno površino ekocelic
- Usmeritve so včasih v nasprotju z načeli trajnosti, multifunkcionalnosti in sonaravnosti (npr. zadrževanje obnove)
- Monitoring manjšinskih gozdnih habitatnih tipov je neustrezen
- Delavnice zahtevajo dodaten čas (€)
- Pomembno: gozd je potrebno obravnavati ekosistemsko in ne izključno z vidika zavarovanih vrst!

Zaključki

- Sistem usklajevanja ZGS/ZRSVN je ustrezen
- Izboljšati pretok informacij o stanju zavarovanih vrst
- Dodelati prenos usmeritev na teren
- Izboljšati sistem izločanja ekocelic v zasebnih gozdovih in zagotoviti sredstva za načrtovane ukrepe (€)
- Izdelati način monitoringa v “manjšinskih” gozdnih habitatnih tipih